

ישראל 2001 : אודיסיאה בחלל הקיברנטי*

אלי קנין

בחגיגות שקטות של יום השנה ה-25 לפשיטה באנטבה. אבל ימי הגבורה הישראליים כבר חלפו-עברו מזמן. עם חתימת הסכמי אוסלו ב' ו-ג' ב-1995 ו-1996, החלה תזווה דרמטית במרכז העצמה, שהכשירה את הקרקע להשתלטותם של הפלשתינאים על כל השטח בין הים התיכון לירדן.

למרבה האירוניה, היה זה משמר-הגבול הישראלי, הגוף האחרון שנותר מצה"ל רב-העצמה בעבר, שנשאר כדי להגן על שלל המובלעות והשכונות היהודיות שהיוו את מה שנשאר מן הריבונות הישראלית בארץ-ישראל. המוקד העיקרי של ההפגנה היה עתיד להיות בירושלים ובבניין הכנסת, סמלי הריבונות הישראלית על הארץ. הבניין, שהוחזק עדיין בידי משמר-הגבול, כמעט שלא היה כבר בשימוש, מפני שלמחוקקים היה קל יותר לנהל את הדיונים בנוגע להישרדותה של האומה ברשת אינטרנט, במקום להסתכן בנסיעה לירושלים. היישובים בגדה המערבית, שסופחו למדינת פלשתיין בהסכם אוסלו ג', חדלו להתקיים. הפליטים ששרדו בשכונות הירושלמיות, המשיכו להיאחו בעקשנות בגיטאות יהודיים צפופי אוכלוסין מוקפי גדר וחומה. ליצני הדור כינו אותם בשמות ממילון ההומור הגרדומי: לודז', ביאליסטוק, ורשה...

המשולש והגליל, שבהם היתה מאז ומתמיד אוכלוסייה ערבית גדולה, התרוקנו מיהודים, להוציא קבוצה של קנאים דתיים שנאחו בהרי צפת. הכוח האמריקני ששמר על השלום ברמת-הגולן, שהוצב במקום ב-1997, זמן קצר אחרי חתימת הסכם השלום בין ישראל לסוריה, הוצא משם כעבור שנה בעקבות לחצי דעת-הקהל העוינת באמריקה, אחרי שהכוח הותקף ו-57 מחייליו נהרגו. התקפת המרגמות על הכוח האמריקני בוצעה על-ידי סמל צעיר שהשלטונות הסוריים תיארו אותו כ"בלתי-יציב". העיתונות הבינלאומית נכחה במשפטו של הסמל ובתליותו לאחר מכן בכיכר העיר בדמשק, אבל הילכו שמועות שהוא היה פונדמנטליסט מוסלמי שגויס על-ידי השירות החשאי הסורי, והיה מוכן למות למען מנעמי השהידים בעולם

ה נושא המרכזי של ההפגנה בנוסח "מסיבת התה" היא פשוט, דמוקרטי, ועל-פי הלך-הרוח ששרר בעת ההיא במזרח התיכון, בלתי שנוי במחלוקת. איש לא פקפק לרגע כי מאחורי מזיגה גאונית זו של יזמה אמריקנית במיטבה ונחישות של ערביזם פן-איסלאמי עמד משרד יחסי-הציבור עטור הפרסים, עבדאללה-לוי-פיינשטיין ושות', מי שהיו מזה שנים מושא לקנאתם של משרדים בהרכב דומה.

התמונות בשיטת "מציאות מדומה" המתארות את ההפגנה, ששחררו לפרסום בשבועות שקדמו לה, היו שונות ומגוונות. כולן הדגישו את "קצו השפל של החלום הציוני". רק אחת מהן, שפורסמה, כצפוי, על-ידי חברת המולטימדיה של הגייהאד האיסלאמי בע"מ, תיארה את האירוע העתידי באלימות, כשדמם של הישראלים האחרונים זורם ברחובות. הפרסום זכה לגינוי מידי מפי ממשלת פלשתיין, שלא היתה מוכנה ולא יכלה, כמובן, למנוע את הסנסציה שבפרסום בעיני מיליונים ברחבי העולם. הפרסום הזה נחשב למניע העיקרי שגרם לתבהלה, שהריצה אלפים מן היהודים שנשארו בארץ ("שארית הפליטה"), בלשון הקופירייטרים זרזי העט של עבדאללה-לוי-פיינשטיין) אל נתייע¹ כשכרטיסי טיסה בכיוון אחד בידיהם, ימים ספורים לפני ההפגנה.

האירוע עצמו התרחש בערב קיצי מבושם, ב-4 ביולי 2001, שנבחר בשל סמליותו וכן על מנת להשפיל את הישראלים, שתכננו לרומם מעט את רוחם המדוכאה

זהו פרסומו הראשון של הסופר אלי קנין בנתיב.

* העיסוק המקברי בסופה של מדינת היהודים הולך וקונה לו שביטה במקומותינו. בסיפור, במסה, בספר (לאחרונה ראה אור ספרו של זאב בן-יוסף, תחת הכותרת **שלום על ישראל**), מבקשים הכל להוכיח שישראל כורה קבר לעצמה במורידיה. קורא ותיק של **נתיב** הודיע לנו שהוא מבטל את המנוי שלו, שכן היהודים נושאים את כיליון עצמם בגנים שלהם, ואין הוא זקוק לשם כך לטיעונים במאמרי **נתיב**, וכי. המאמר שלפנינו הוא מדגם המייצג זינר(!) זה. (המערכת).

¹ שמו של נתיב¹ הוסב בחורף שנת 2000 לנמל-התעופה ע"ש יאסר ערפ' את - נתייע בראשי תיבות. (הערי' המערכת).

שכולו טוב, המזומנים למי שמוציאים את נשמתם למען אלה והגיהאד. כצפוי, לאחר פינויו של הכוח האמריקני הפך המצב בגבולה הצפוני של ישראל לבלתי-נסבל.

ישראל בותרה למעשה לשניים, והגבול הפלשתינאי עבר 15 ק"מ בלבד מחופי הרצליה. לאחר שנמל חיפה נעזב, נותר עורק החיים המוליך אל מרכז המדינה באשדוד. השיירות שנשעו מנמל אשדוד ומאשקלון לתל-אביב ולירושלים העלו אצל זקני הישוב זכרונות נוסטלגיים על השיירות, בימים הרחוקים ההם של דרך בורמה והקרבות על ירושלים. יהודים מן הצפון שניסו להתיישב מחדש באזורים דלילי האוכלוסייה של הנגב, נדחו על-ידי ה"הפליטים" הערביים שקיבלו ממשרד הקליטה הפלשתינאי מענקים נדיבים כדי להתיישב שם. ההתנגדות שהעלתה ישראל באו"ם היתה ללא הועיל.²

בסופו של דבר נחלשה הריבונות היהודית בארץ-ישראל בגלל גורמים כלכליים. הגיאות הכלכלית במדינה, שאפיינה את ימיו הראשונים של "יתהלך השלום" התמוטטה, לאחר שהתברר כי "המזרח התיכון החדש" שחזו בדמיונם אדריכלי ההסכם הישראליים לא קרם עוד וגיזים. אמנם שיתוף-הפעולה הכלכלי עלה יפה, אלא שלא לכיוון שהגוהו יוזמיו. עד מהרה התקיימו נבואות-חזונו של שמעון פרס לשוויון ברמת-החיים בין העמים באזור, וההכנסה לנפש בישראל אכן צנחה במהרה אל הרמה המצרית: תל"ג שנתי של 800 דולרים והכנסה חדשית של 138 דולרים.³ משקיעים גדולים, כמו חברת אינטל, שהיו להם השקעות ארוכות-טווח במדינה, גילו כי "בריחת המוחות" הנמשכת של היהודים ומצב הביטחון ערערו את ההשקעות שלהם. "עמקי הסיליקון" המפורסמים חזרו למצבם הקודם – שטחי בור מסולעים, הזרועים רק שלדי בניינים הרוסים מן העבר הטכנולוגי, וביניהם רועי צאן בדווים ועזים שחורות המכרסמות את שארית קליפות העצים ששרדו מיערות הארץ.

כך בארץ-ישראל. אך לא כך בארצות הים; העצמה הטכנולוגית של ישראל, פרי הילולים של המוח היהודי, הלכה ולבשה אופי רב-לאומי, לאחר שכספי השקעות מקומיים זרמו ל"עמקי השמש" החדשים (שנקראו כך על שם שבבי העיבוד האופטי החדשים) בסין ובאגן האוקיינוס השקט. עד יולי 2001 כבר לא התגוררו רוב ילידי ישראל בתל-אביב ובחולון, אלא התפזרו ברחבי העולם, במקומות כמו טיינטסין והייפונג. ראוי לציין שרשת נרחבת של מוסדות ממשלתיים ואינטרסים כלכליים ותרבותיים, החזיקה מעמד בזכות רשת תקשורת מהירה חדשה. למעשה, הישראלים היו ראשוני הממציאים (והיו שטענו שבכוח המציאות) של ההתפתחויות הטכנולוגיות העצומות שהתרחשו באינטרנט בשנים האחרונות. היו שיחסו את התופעה למעמדה הבכיר של ישראל בין המדינות המתועשות בתל"ג לנפש.⁴

★ ★ ★

"מסיבת התה" הירושלמית החלה בעצרת גדולה באיצטדיון "פייצל" (לשעבר "איצטדי") במלחה, בדרום העיר. אזור מסחרי ותעשייתי מודרני זה, על בנייני הגדולים והנטושים, הוסב לאזור המרכזי שבו שוכנו הפליטים הפלשתינאיים שחזרו לארץ מכוח "זכות

השיבה", עד ליישובם הסופי בחלקים אחרים של הארץ. שרידי הישראלים הוותיקים התרפקו בנוסטלגיה על המקום שהזכיר להם את ימי "שער העלייה". הקניון הירושלמי הסמוך, האלגנטי והנוצץ ביותר בישראל לשעבר, הוסב למסגד, מן הגדולים במזרח התיכון. במקום נפתח "קפה קורייש" המפורסם, על שם השבט ממכה שעמו חתם מוחמד על הסכם שהיה מאז למופת כושר ההוואה הטקטית של הנביא. בנאומיו בפני קהל מאזינים מוסלמי מאז חתימת הסכם אוסלו א', הזכיר יאסר ערפאת לעתים קרובות את ההסכם הזה, שבוטל לימים על-ידי הנביא, כמדגם המייצג את תכונותיו כלפי היהוד. הישראלים, כזכור, טענו שזוהי רטוריקה לצורכי פנים, ולא יותר מזה. ההמון הערבי, שרובו היה לבוש בגלבויות המסורתיות ונשא קומקומי נחושת נאים עם זרבוביות ארוכות המוצבים על גבי מגשים, הקשיב בדריכות לנאומים הארכניים שנישאו בערבית קלסית מפי האימאמים השונים. כשהתקרב "הנשיא" אל בימת הנואמים והחל לדבר בעגה המקומית של ההמונים, פרצו תשואות רמות. הוא דיבר על דמוקרטיה, הוא דיבר על האיסלאם ועל חלומות שהתגשמו. הוא דיבר על שלום.

המפגינים יצאו לעבר הכנסת ב"התרוממות-רוח נלהבת", כפי שתוארה התהלוכה ב-CNN, כשהם צועקים ומנופפים כרזות באנגלית: "ייצוג ללא ג'יזה אינו דמוקרטי" – אזכור לקיומן הבלתי-נסבל של המובלעות הישראליות שיש לספחן למדינה הפלשתינאית.⁵ "ערבים פלשתינאיים ויהודים פלשתינאיים"; "הרפובליקה הדמוקרטית האיסלאמית של פלשתיין" – אומה אחת תחת שלטון אלה, ובה חירות וצדק לכל".

מראה שרידי משמרה-הגבול הישראלי, שנסוגו בחיפזון ובאיסדר מול המון ערבי לבוש בגלמות לבנות ארוכות ומתנפפות, שהציעו להם תה, היה משפיל בעיני אלה שדבקו עדיין בתדמית "היהודי הלוחם" מימיה הראשונים של המדינה. כמה חיילים טענו אחר כך שהם נכוו מן המשקה הלוהט, אבל כמו ב"צעדה הירוקה" (כאשר אלפי מרוקנים צעדו בשנות השבעים מעבר לגבול והשתלטו על הסהרה המערבית המיושבת בדלילות), שעל-פיה תוכננה ההפגנה, ידם של ההמונים היתה על העליונה. המחזה חזר על עצמו גם במובלעות היהודיות האחרות שנותרו במדינה. אפילו ירייה אחת לא נורתה וישראל היתה לאומה היחידה בהיסטוריה שהתקיימה רק במרחב הקיברנטי.

★ ★ ★

המדינאי הקשיש וחתן פרס נובל,⁶ שבתוקף תפקידו כשר-החוץ הישראלי (וגם ראש-ממשלה בין דצמבר 1995 לאוקטובר 1996), היה האדריכל הראשי של הסכמי אוסלו, התגורר בשנים האחרונות בפרבר של עיר נורווגית. לאחר האירועים המצערים, המתוארים לעיל, שידר האישי, רב החזון והמעוף, את הדברים הבאים ברשת האינטרנט:

זוהי תקופה במסכת היחסים הבינלאומיים שבה מדיניות העבר מטילה את צלה על ההווה. בעיני אנשים מסוימים, זוהי אפלה מבשרת רעה בחייהם. אבל בעיני המסייר הנבון בנתיבי ההיסטוריה, אירועים אלה מטילים צל כמו דקליה של נאת-

² הפנייה לאו"ם היא עדות ליאוש שתקף את נציגי ישראל. מזכיר האו"ם הציג בפני השגריר הישראלי את החלטת העצרת מה-13 בדצמבר 1948 (החלטה 1194 III) בדבר מחויבותה של ישראל "להשיב את פליטי טי הקרבות הערביים אל מקומות מושבם מהם נעקרו ונמלטו בסערת המלחמה". (הערי' המער' כת).

³ נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה לשנת 2001, אוגון 12, כרך ו', פרק 3, עמ' 27-29. (הערי' המערכת).

⁴ כפי שחושב על-ידי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, שהעתיקה את מקום מושבה לבניין הבורסה לניירות-ערך התל-אביבית בניירוק. ביולי 2000 פוצלה הלשכה כה לשניים. הלשכה בישראל חישבה את התמ"ג של הישראלים שוכני גוש דן ורחביה, בעוד שהלמ"ס התל-אביבית בניירוק חישבה את התל"ג של הישראליים ראלים בחו"ל. (הערי' המערכת).

⁵ לשואלים על ה"ג'יזה" הסבירו כוהני דת מוסלמים את פירושו של תשלום הכופר – "מס גולגולת", הוא ה"ג'יזה", המוטל על הכופרים על פי ההלכה האיסלאמית ומשמש ביטוי לכניעתו של בן-החסות. (הערי' המערכת).

⁶ כוונת הכותב לפרס נובל לשלום. אולם כזכור זכה המדינאי הישראלי גם בפרס נובל לפיזיקה אלטרנטיבית לשנת 1998 על תרומתו היוצאת מן הכלל לפיתוח "המצב" אודת המדומה (Virtual Reality) בתחום המדיני. (הערי' המערכת).

ממלומדיהם של כל אומה או מוסד אחרים. השנה בלבד ירוויחו הישראלים, בזכות שכלם, 150 מיליארד דולרים.

ישנם כמובן כאלה הקוראים עלינו תיגר בניסיון (פרי תפיסות העבר) לעקור את השתתפותם של הישראלים בגופים העולמיים, בטענה שזו אינה עוד מדינה. במשך שנים מספר נצמדו הישראלים לבניין הכנסת כאל סמל של ריבונות, על מנת למלא את הדרישות המיושנות של המשפט הבינלאומי שלפיהן מדינה חייבת שתהיה לה טריטוריה. כיום, כשבפנינו ניצבים גבולותיה של ציוויליזציה חדשה, האומות המאוחדות זקוקות להגדרה חדשה של מדינת-אומה. אנו משוכנעים שידידנו הנאמנים בארצות-הברית יסייעו לנו בעניין זה, כפי שסייעו לנו בעבר. אני מזכיר לאחי היהודים, הרואים במצב החדש את צללי האופל, שלחז"ל היה חזון מעבר לירושלים הארצית, "ירושלים של מעלה", שהיא מעבר לגבולות ארציים של העבר. באמצעות טכנולוגיית התקשורת שלנו, חסרת הגבולות, אנו נושטי יד וניצור קשר עם האנשים במזרח התיכון השותפים עדיין לחזון שלנו בנוגע למציאות החדשה. אנו מגייסו חזון חדש לעולם חולה מאלימות ולתקופה יגעה מרוב כישלונות – להיות עם חופשי בקהילייה של שלום וחירות, הארץ המובטחת לכל המין האנושי.

★ ★ ★

אחרית דבר

ה רפובליקה הדמוקרטית האיסלאמית של פלשתיין ומדינות מוסלמיות אחרות טענו, בחסותן של יפן וגרמניה, חברות קבועות במועצת-הביטחון מאז 1997, כי המשך חברותה של ישראל באו"ם הוא שאלה של ייצוג ולא – כפי שטענה ישראל – שאלה של שמירה על חברות קיימת. ידן של יפן וגרמניה היתה על העליונה, והסוגייה הפכה לשאלת נוהל, שזכות הווטו אינה חלה עליה. מועצת-הביטחון הצביעה ברוב מכריע שבנסיבות הנוכחיות ישראל אינה יכולה להיות מיוצגת בגוף העולמי. ארצות-הברית נמנעה, אבל המליצה להקים ועדה שתבחן את סוגיית "הריבונות הקיברנטית". ב-29 בנובמבר 2001 חדלה ישראל להיות חברה באו"ם.

ב-30 בנובמבר 2001 החרימה תבורה של מהפכנים בציר-מייקן, סין, מפעל ישראלי לייצור מכונות חשמליות שערכו היה יותר ממיליארד דולרים, וגירשה את הקהילה היהודית מן העיר. הממשל המרכזי בבייג'ין לא הגיב.

באותו יום הושלכו פצצות תבערה אל כמה מוסדות יהודיים בניו-יורק, בארקנסו ובאריזונה. קואליציה של "צבעונים-מדוכאים-על-אדמות" ו"האחים המוסלמים בארצות-הברית" קיבלה על עצמה את האחריות להצתות. למחרת היום ערכו נאיר-נאצים מצעדי "ניצחון" בבירות מרכזיות באירופה.

וועדת המעקב אחרי האינטרנט מטעם הליגה נגד השמצה דיווחה על 64,723,954 "ידיעות" אנטישמיות ברשת הישראלית עד סוף 2001, נוסף על כמויות שיא של חומר אנטי-יהודי שפורסם ברשת העולמית ■

מדבר, המעניקים צל ורווחה לנווד בשימון בדרכו אל העיר, לעבר ציוויליזציה גבוהה יותר. שני העמים שלנו, הערבים והיהודים, מוצאם בערש ציוויליזציה משותף. אנחנו התחלנו את מסענו בהיסטוריה כנוודים, נוודים מחפשים – חלקם חיפשו סחר, והשיירות שלנו חצו את המרחבים השוממים והביאו אתן אל המזרח התיכון את האוצרות הגדולים ואת הקדמה של זמננו. אחרים יצאו למסע בחיפוש אחר אדמה לנחלתם. והיה גם חיפוש נוסף, שנולד מכוח צימאון גדול – צימאון לתרבות. מן הערש הזה של המזרח התיכון יצאו הדתות הגדולות ביותר בעולם והשפיעו על כל האנושות. כיום, עם עלות השחר על המאה ה-21, אנו עומדים על סף עידן חדש לחלוטין. פעם נוספת נולדת באותו ערש מזרח-תיכוני ציוויליזציה חדשה, ציוויליזציה המרחיקה לכת מעבר לכל מה שידענו עד כה, ציוויליזציה הפותחת אופקים חדשים שאיש לא חזה אותם עד לפני זמן קצר – האומה של המרחב הקיברנטי.

בצומת דרכים קודם בהיסטוריה שלנו העניק עמנו לעולם את "ספר הספרים". כיום יש לנו הזדמנות היסטורית ליצור את "רשת הרשתות". עתה יש ביכולתנו להשתחרר מענני המלחמות, מפגיעה של הרודנות ומהשפעותיהם ההרסניות של החשדות והאיבה. שוב איננו מופרעים על-ידי תפיסות שאבד עליהן הכלח בקשר ללאומיות הקשורה בטריטוריה, המביאה בעקבותיה אינסוף מחלוקות ושפיכות-דמים. אם אחינו, הפלשתינאים, יוכיחו את עצמם כשותפים שאינם ראויים במצעדנו לעבר המאה ה-21, וידבקו בעקשנות ברעיונות מיושנים ובשנאת זרים טריטוריאליים, לו יהי כן. יישארו הם עם פיסת החול הדלה שבין הים לירדן; אנו לעומתם נמשיך ונגשים את תכליתה האמתית של הציונות, פרי רוחו של הגניוס היהודי, במצעדנו לעבר העתיד המזהיר של המציאות המדומה. הנה עתה, אנו עומדים להקים את הדמוקרטיה הטהורה הראשונה בעולם, תוך שמירה על אופייה היהודי של האומה שלנו – אופי שתרם בעבר כה הרבה לעקרונות האוניברסליים. זוהי אכן התחלה חדשה, יציאה מעולו של העבר, לעבר עתיד חדש. היא מסמלת ישראל גדולה יותר, במובנה הטהור: המדעי, האינטלקטואלי, הטכנולוגי והמוסרי. למבקרים הטוענים שהמדיניות שלנו לא יצרה דבר מלבד "תפוצה אלקטרונית, ערמות נייר רציף ופסולת תקליטונים", אשיב ואומר שיש לשפוט את מצב העניינים החדש על-פי הפוטנציאל הטמון בו, ולא רק על-פי חשיבה מיושנת של פסולת ממוחזרת. חרף הבעיות בזירה הבינלאומית, מלחמת הבלקן שאין לה סוף, המתחים בין סין ליפן והפונדמנטליזם האיסלאמי, אנו חיים בעולם חדש של הזדמנויות בלתי-מוגבלות כמעט. גדולה איננה רק נכסי דלא-ניידי, ואין מי שהוכיח עובדה זו יותר מאתנו. הישראלים ניצבים בחוד החנית של רבות מהטכנולוגיות החדשות שיצרו את מצב העניינים החדש הזה, ואפשרו לנו לשמור על מוסדות הממשל שלנו בשלמותם. דוקטורים שלנו מפורזים על פני הסיבים האופטיים של רשת האינטרנט יותר